GER

III

September 2021

Dansk Mongolsk Selskab

Ger III
32. årgang – september 2021

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:
Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS

Oplag: 200 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

DANSK MONGOLSK SELSKAB

Formål:
(a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,

(b) at udgive skrifter om mongolerne,

(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,

(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og

(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab

Æresmedlemmer:
HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen
Rolf Gilberg

Bestyrelse:
Anita Garbers
Bettina Gram (sekretær)
Michael Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama (formand)
Chalotte Vad
Tsendkhuu Yadamdorj
Narangerel Davaasuren (sup.)
Chuka Ringgaard (sup.)

Hjemmeside:
www.danskmongolskselskab.dk

Bankkonto: (1551) 784-1582
MobilePay: 83554

Selskabets adresser:
Sekretær: Bettina Gram
Kastrupvej 90, 1.mf.
2300 København S
tel: 2887 6887
email:
bettinahgram@hotmail.com

Kasserer: Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:
Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:
Kontingent:
200 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
300 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmeldes via hjemmesiden under menupunktet *Bliv medlem*.

Efter årets generalforsamling 28. august blev bordene stillet op til det traditionsrige, årlige festmåltid, som plejer at være en fejring af forårets komme, men som i år blev til en fejring af høsten og afslutningen på den lange isolationsperiode. Aftenens musikalske underholdning blev leveret af Zaya med sange fra den mongolske sangskat til de mange tilhøreres store begejstring.

Foto: Jan Koed

Indhold

Høstfesten 3
Min mongolske opvækst 4
Khuvsgul Dairy Project
- gang i produktionen 11
Vinter og sommer i Mongoliet 14
Mongolske telte på Refshaleøen 18
Persiens Rose 21
Aktuelt 22
Fodbolde af yak-okselæder 22
Khurelsukh aflægger ed 23
Ny Chinggis Khaan lufthavn åbnet 24
Helligdag til Buddhas ære 25
DMS nyt 26

Høstfesten

Som på alle andre områder af samfundslivet blev Dansk Mongolsk Selskab ramt af coronaen. Sidste år nåede vi akkurat at holde vores planlagte generalforsamling og forårsfest – *Tsaagan Sar* – til den planlagte tid 29. februar 2020. Det var lige før samfundet lukkede helt ned. Senere på året skulle vi have markeret selskabets 30 års fødselsdag, hvilket ikke kunne lade sig gøre.

I år var generalforsamlingen planlagt til 10. april, dog med forbehold for eventuelle restriktioner. På dette tidspunkt var de endnu så skrappe, at det ikke var muligt at gennemføre en generalforsamling fysisk, endsige afholde en fest med buffet og tæt samvær.

Med krydsede fingre udskød vi generalforsamlingen til efter sommeren i håbet om, at samfundet var vendt tilbage til mere normale tilstande. 28. august blev dagen, da vi atter kunne mødes og holde generalforsamling. Forårsfest blev til høstfest, som der jo også er tradition for at fejre i landbrugslandet Danmark.

Festen blev ualmindelig vellykket. Det var, som om den lange tid med isolation havde opstemmet et behov for at slippe energien løs og nyde det fysiske samvær med ligesindede.

I år havde vi besøg af Zaya Tangad fra Lund i Sverige, som sang og spillede på sit mongolske strengeinstrument *yatga*. Hendes smukke foredrag af den mongolske sangskat gik lige til hjertet hos alle, der holder af den mongolske musiks enkle og længselsfulde klange. De mange mongolske, festglade festdeltagere var begejstrede for at kunne synge med på de kendte strofer.

Instrumentet, Zaya spiller på, er en citar i den særlige mongolske version, der hedder en *yatga*, her i en udgave med 13 strenge. Instrumentets historie går tilbage til arkæologiske udgravninger fra før vores tidsregning, og det nævnes første gang i en mongolsk-kinesisk ordbog fra 1389. Efter årtiers glemsel har instrumentet fået sin renæssance og dyrkes i dag ivrigt af både professionelle og amatører.

Vi ser frem til ved en anden lejlighed at byde Zaya velkommen med sin *yatga* og smukke sang.

Jan Koed

Min mongolske opvækst

Tseegii giver os i denne beretning et autentisk indblik i sin opvækst i en nomadefamilie langt ude på steppen i den yderste nordvestlige del af Mongoliet, Uvs Aimag. Det er et liv med både fysisk hårdt arbejde i husholdningen og mange stillestående timer som hyrdepige ude på steppen. Fra livet på steppen fortsætter kampen for tilværelsen i hovedstaden Ulaanbaatar indtil den dag, da Tseegii stifter familie i Danmark og får ansættelse som faguddannet pædagog i en børnehave i den københavnske bydel, Nørrebro.

Jeg hedder Tsendkhuu Yadamdorj. Jeg stammer fra Uvs Aimag i det nordvestlige Mongoliet. Den største by i provinsen hedder Ulaangom. Der bor ca. 83.600 i hele provinsen, heraf ca. 31.600 i Ulaangom. I Uvs finder man landskaber, der minder om Altai, Khangai og Gobi. Uvs er kendt for kul, kobber, guld, *jamts*-salt, *bayad*-får, røde geder, *tes*-heste og den smukke natur. Uvs har god landbrugsjord og mange uudnyttede naturressourcer.

I Uvs Aimag ligger Mongoliets største sø, Uvs Nuur, som er optaget på FN's verdensarvsliste. Der er et stort potentiale for turisme, og der er allerede mange mongoler, der tager på ferie i Uvs, f.eks. i en gercamp ved en af søerne.

Uvs Aimag består af 19 sum (kommuner), 8 byer og 92 bag (landsbyer). Af de 8 byer er de 3 befolket af khalk-stammen – det er Baruunturuun, Tsagaankhairkhan og Undurkhangai. Min far var fra khalkh-stammen og voksede op i byen Tsagaankhairkhan.

De 5 andre byer er befolket af bayad-stammen. Det er Khyargas, Zuungovi, Tes, Naranbulag og Malchin. Min mor er fra bayad-stammen og voksede op i Khyargas. Bayad-stammen taler en meget udpræget dialekt, som er let genkendelig for alle, der hører os tale den.

Mine første år

Jeg er født i 1981 i min fars barndomslandsby Tsagaankhairkhan. Da jeg var 2 år gammel flyttede vi til en anden lille landsby, Baruunturuun.

Min mor var smed. Hun lavede alt muligt med tyndt jern, primært skorstene og brændeovne til gerene. Hun var Mongoliets første kvindelige smed. Min far var landarbejder og lastbilchauffør. Han arbejdede i byens landbrugskollektiv.

Min far voksede op uden sine forældre. Hans mor døde, da han var 6 år gammel. Det eneste han vidste om sin far var, at han hed Gaamaa. Min fars liv var meget hårdt uden hans forældre. Han boede hos forskellige familier og hjalp til med arbejdet, passede deres dyr osv. Hans andre søskende blev bortadopteret. Derfor har vi meget lidt relation til min fars del af familien.

Min mors forældre fik ni børn, og vi var en meget velfungerede nomadefamilie. De havde heste, yakokser, køer, får og geder. Min mor gik ud af skolen efter 5. klasse. Det var vigtigere at passe dyrene end at gå i skole, så hun røgtede dyrene, indtil hun blev 18 år. Da hun var 18, besøgte hun sammen med sin far byens fabrik, hvor hun fik øje på en smed, der lavede ovne og skorstene. Hun spurgte straks, om hun kunne blive elev hos ham og lære at lave det samme, som han lavede.

Smeden sagde til min mor, at hun var for lille til den slags arbejde, men hun var da velkommen til at prøve det. Det gjorde hun, og hun lærte det på ret kort tid og imponerede sin lærer. Efter at hun havde lært smedehåndværket, blev hun inviteret til Tsagaankhairkhan, hvor hun mødte min far.

Mine forældre mødte hinanden, da min fars næreste ven skulle giftes og havde brug for en brændeovn. Min far var med ude for at købe ovnen, og da han så min mor, blev han straks forelsket i hende.

Da han senere selv skulle bruge en ovn og en skorsten, kom han tilbage, men han købte kun skorstenen af min mor – han tænkte han ville gifte sig med hende, og så kunne hun jo lave ovnen til ham. Gratis!

Tsagaankhairkhan - dér er jeg født.

Sådan blev de gift og fik ni børn sammen. Min far fik en blodprop i hjernen, da han var 59 år og døde, da han var 65.

Søskendeflokken

Jeg er nummer syv ud af en søskendeflok på ni. Jeg har to storesøstre, fire storebrødre, en lillesøster og en lillebror. Jeg har minder om min barndom allerede fra 5-6-års alderen.

Som jeg husker det, har jeg ikke set ret meget til min ældste bror og min søster. Efter folkeskolen tog min ældste bror til Rusland for at studere, og min ældste søster læste til jordemor i Govi-Altai Aimag. Omkring 9-års alderen gik mine to andre brødre i lære. Den ene bror ville gerne fremstille pølser, og den anden ville køre traktor og mejetærsker. Bagefter blev de indkaldt til militærtjeneste i 3 år. Jeg var mest sammen med min storesøster og storebror og lillesøster og lillebror. Da jeg var 12 år tog min søster en uddannelse i Ulaangom.

Så blev jeg en af de store piger, der skulle tage sig af al husholdningsarbejdet. Jeg passede primært de mindre dyr. Min lillesøster var for lille til at passe dyrene alene, og storesøster skulle ordne andre ting: vasketøj, madlavning osv. Om som-

Uvs Aimag ligger i den nordvestlige del af Mongoliet på grænsen til Rusland.

Min familie i gang med at fremstille filt. Fra venstre svoger Duuma, moster Dulmaa, min far Yadamdorj, min mor Tsendee, storebror Munkhjargal og lillebror Unurbayan. Billedet er fra 1992.

meren var der meget stille roligt. Der fik vi mere tid til at lege, fordi vi havde sommerferie i 3 måneder og ikke læste lektier.

Selvom min far og mor arbejdede på fabrik og i kollektivet, ville de også være bønder samtidig. Vi havde køer, geder, får og heste.

Altid arbejde

Jeg passede dyrene næsten hver dag. Jeg måtte føre dyreflokken langt væk, hvor der var vand og mere græs. Jeg sad og talte dyrene hele tiden, og jeg kedede mig rigtig meget. Jeg gik rundt med en pind i hånden, som jeg brugte til at samle dyrene med og tegne i græsset. Jeg lavede et solur ved at tegne en cirkel og stikke pinden ned midt i cirklen for at aflæse tiden, der hvor skyggen ramte. Dagene var rigtig lange, når man kun havde en pind at lege med.

Når jeg kom hjem omkring kl. 5 om eftermiddagen, skulle jeg også hjælpe med at malke fårene og gederne. Staldene skulle muges ud en gang i mellem, og jeg skulle samle tørret kolort – masser af det – til brænde. Den friske kolort brugte vi til at smøre i revnerne mellem brædderne i stalden.

Om aftenen kogte vi mælken, som vi brugte til fremstilling af yoghurt, aaruul, airag, ost, smør, hjemmelavet vodka osv.

Vi stod op allerede kl. 5 om morgenen for at malke køerne og de andre smådyr. Vi kunne tage en lille lur om dagen, hvis vi havde tid.

Så skulle vi lave filt. Der er masser af forarbejde, når man laver filt. Ulden skal bankes i rigtig lang tid – så hårdt som muligt – for at gøre den luftig; ellers er ulden ret klumpet. Bagefter lagde vi ulden mere ensartet og jævnt på et vandtæt materiale og sprøjtede det med vand. Så kunne min far rulle det meget fast sammen og trække rullen frem og tilbage med sin hest i mere end en time. Nylavet filt brugte vi til min ældste brors nye ger-tæppe til gulvet. Vi brugte kamelulden til at

'Til minde om gode stunder' står der over en tegning af en ovn fremstillet af min mor.

Far og mor sammen med en af min kusiners børn ca. 1982.

lave garn. Garnet brugte vi til at sy forskellige mønstre på filttæppet.

Vi destillerede den gærede hoppemælk, airag, og lavede på den måde vodka. Komælk blandede vi med yoghurt, og så lod vi det gære, indtil det skilte. Så hældte vi det i en gryde og opsatte en rund skærm uden om og en gryde koldt vand oven over den kogende airag. Når man derefter satte en spand ind mellem de to gryder, kunne man kondensere alkoholen på undersiden af den øverste gryde. På den måde laver man hjemmelavet vodka.

Vi hældte kogende airag i en filterpose og pressede vallen ud, så ostemassen lå tilbage i posen. Det skar vi i tynde stykker og lod det tørre til aaruul.

Når vi slagtede et får, hjalp jeg til med at rense indmaden, bl.a. tarmene. Fåreskindet tørrede vi, og når det var tørt, æltede vi det, indtil det blev meget blødt. Så var det klar til at blive brugt til vinterdell, pisk, tøjr osv.

Ud over mælkeprodukterne spiste vi meget korn. Vi rensede kornet i et sold, og så stegte vi det i en gryde og spiste det. Vi brugte en kværn til at lave korn til mel. Hvis vi stegte melen, spiste vi den direkte blandet sammen med smør og sukker og mælk.

Om vinteren var det ekstra hårdt. Dyrene skulle passes meget mere end om sommeren, hvor dyrene selv græssede. Om vinteren var dyrene i stalden det meste af dagen, og vi gav dem masser af foder – og så skulle der muges ud i staldene hver eneste dag. Vi tog dem ud i kort tid om dagen, hvor de kunne få lidt mere plads at bevæge sig rundt på.

Det var meget koldt at malke køerne, og fingrene frøs, når jeg malkede. Samtidig kørte jeg og mine søskende med far for at hente tørrede grene og træ fra skoven og fylde traktorvognen en gang om måneden. Vi måtte sidde oven på træet og holde fast for ikke at falde af på vej hjem!

Min far var lidt som Emil fra Lønnebergs far. Han elskede at spare så meget som muligt. Derfor ville han have, at vi skulle hente vand fra floden – også når den var frosset til. Vi skulle knække isstykker af og bære dem hjem, så de kunne smelte til vand i stedet for at betale nogle få tugruk for vand fra brønden tæt ved vores hjem.

Han ville heller ikke have, at vi brugte for mange stearinlys til at læse lektier ved om aftenen. Vi skulle hellere stå tidligt op og bruge månens lys til at lave lektier. Det gjorde vi mange gange. Når vi børstede kashmiruld fra gederne skulle vi skille alle hårene fra ulden, så han kunne sælge den til en lidt højere pris, end når der fulgte hår med. Han sparede meget lidt i forhold til det kæmpe arbejde.

I nogle rigtig kolde vintre mistede vi mange små dyr. For at undgå, at de døde, tog vi dem ind derhjemme. Vi byggede et lille hegn i højre side af geren, hvor de kunne sove og gav flaske til de dyr, der ingen mor havde – dem som døde af kulde.

De forfløjne bukser

Men der var også sjove begivenheder. Hvert år er der børnedag 1. juni. Jeg glædede mig til børnedagen hvert år. Vi fik lommepenge af min far og købte slik og spillede spil osv.

Som regel fik børnene nyt tøj på. Men det fik jeg aldrig. Jeg arvede altid det gamle tøj fra mine søskende. En aften før børnedag vaskede jeg mine aller fineste bukser og hængte dem på tørrestativet. Den aften blev det pludseligt uvejr. Efter 5 minutters storm væltede nogle af teltene. Min mor og far sagde, at vi skulle gemme os under sengene.

Heldigvis væltede vores ger ikke helt, fordi min far og mor sikrede den ved at hænge 10 liter vand fra vores toono (det runde cirkelformede vindue i toppen af geren). Samtidig holdt de fast i bagana (de to stolper, der bærer geren) for at tynge teltet ned.

Så snart stormvejret var forbi, løb jeg ud og kiggede efter mine bukser. De var blæst væk! Jeg var så ulykkelig, at jeg næsten ikke kunne forestille mig, at jeg kunne deltage i børnefesten. Lidt efter kom en af mine klassekammerater med mine bukser – de var endt på deres hegn. Hvor heldig kan man være!

En anden ting jeg aldrig glemmer var første gang, jeg spiste et æble. Min kusine var rejst til hovedstaden og kom tilbage med en kasse grønne æbler. Jeg duftede æblerne fra kas-

Tre af mine brødre var til en koncert i 2014, hvor deres sang blev spillet. Koncerten hed 'Elsk din mor'. Derfor giver de min mor blomster.

sen. Vi måtte kun få ét æble hver. Jeg bed et lille bitte stykke ad gangen og nød smagen. Jeg var næsten en hel dag om at spise mit æble.

I 5. klasse spurgte min lærer, hvad vi ville være, når vi blev store. Da det blev min tur, svarede jeg, at jeg ville være bondekone. Det var det eneste, jeg var blevet opdraget til af mine forældre: ingen dyr – ingen mad.

Familien flytter til hovedstaden

Første gang jeg kom til hovedstaden, kunne jeg ikke krydse over vejen. Jeg troede, bilerne kun kom fra den ene side af vejen, så jeg kiggede kun i den ene retning, og så dyttede en bil fra den anden side – dér blev jeg forskrækket og opdagede, at man skulle kigge i begge retninger. Jeg synes, det er sjovt at tænke tilbage på disse minder.

Da jeg var 15 år, flyttede vi til Ulaanbaatar. Min far kunne ikke se ret mange andre beskæftigelsesmuligheder end at passe dyr. Min mor tænkte mere på vores fremtid og sagde til far, at vi skulle flytte til hovedstaden. Dyrene ville måske dø en vinter! Det var en tilbagevendende risiko. Men min far stod fast: nej.

Min ældste bror var blevet færdiguddannet i Moskva og havde været soldat i 3 år. Mens han var i trøjen, begyndte han at skrive digte og noveller til aviser. Her startede han sin karriere som forfatter. Efter sin værnepligt læste han til filminstruktør ved en skuespillerskole, og han begyndte at udgive freelanceaviser.

Dengang udkom der nogle få officielle aviser, som blev udgivet af Kulturinstituttet eller mongolsk TV. Min bror var en af de første freelancere i Mongoliet. Efterhånden tjente han mange penge på sin avis, og han udvidede forretningen og udgav forskellige slags aviser som f.eks. en kærlighedsavis, en avis for børn, erotikavis og nyhedsavis.

Han kunne se, at vi ville have mange flere muligheder, hvis vi boede i Ulaanbaatar. Her ville vi kunne få et bedre liv og en bedre uddannelse. Derfor besluttede han at betale alle vores omkostninger ved at komme til Ulaanbaatar. Han overtalte også min far. Hvis nu han flyttede til UB, ville han købe en bil, en traktor og en hestevogn til min far og nogle køer, så han stadigvæk kunne føle sig tæt på alle de ting, som han holdt meget af.

Min mors lillebror var lastbilchauffør, så han hjalp os med at flytte til hovedstaden. Vi kom til at bo et sted ved Shuvuun-fabrikken, der ligger ca. 120 km fra Ulaanbaatar.

Jeg blev så glad, fordi jeg aldrig mere skulle passe dyr. Jeg havde masser af fantasier om det nye liv i hovedstaden: hvordan folk så ud i byen, hvordan byen så ud om dagen og om aftenen, spiser folk i byen lækker mad og slik hver dag? Alle de tanker kørte rundt i hovedet på mig.

Det tog os 3 dage at komme til hovedstaden med lastbil. Vi havde bygget en lille hule, vi gemte os i inde i flyttelæsset, for det var forbudt at sidde på ladet. Det var hyggeligt, men meget varmt.

Livet i Ulaanbaatar

Det var hyggeligt i starten, selvom livet var hårdt. Min far og mor var pensionister, så de tjente meget lidt. Så hjalp min ældste bror os – ingen andre tjente nogen penge. Vi samlede kobber og aluminium fra alle mulige steder efter skole og solgte det.

Min storesøster arbejdede som jordemor i 8 år, men kunne ikke leve af de penge hun tjente. Hun ville hellere stoppe med sit arbejde og importere sko fra Kina og sælge dem på det »sorte« marked (et kendt marked, hvor man køber tingene billigere).

Så måtte jeg flytte ud til hende og hjælpe til med at passe hendes børn, mens hun tjente nogle penge. Jeg begyndte at sælge sodavand på gaden. Jeg købte en kasse med 24 sodavand for 60 tugrug og solgte dem for 80 tugrug.

En dag jeg kom ind på min brors kontor så jeg en masse usolgte aviser i hans ene værelse. Jeg spurgte

Familifoto fra 2015. Stående fra venstre: Unurbayan, Baterdene, Munkhjargal, Altantsugts, og Badamsuren. Siddende: Tseegii (mig), Naran, mor Tsendee, Erdenechimeg og lillesøster Davkharbayar.

ham, om jeg måtte sælge dem, og han svarede, at det måtte jeg da gerne, hvis jeg ville. Pengene måtte jeg beholde; jeg behøvede ikke at give noget for aviserne.

Jeg tog forskellige aviser med til markedet, og hele dagen gik jeg og solgte aviser for 200 tugrug pr. stk. (ca. 1 krone). Jeg gjorde det igen og igen, og til sidst lærte jeg at sælge aviser. Jeg løb hele dagen rundt i hele byen – hver eneste dag, både sommer og vinter, efter skoletid – og solgte mine aviser til åbne butikker, parkerende bilister, forbipasserende, alle mennesker alle vegne.

Jeg tjente forskelligt. Nogle gange tjente jeg 7000 tugrug, andre gange 2000. Jeg kunne gå fra den ene ende af Ulaanbaatar til den anden hele dagen. Mine fødder var ømme mange af dagene.

Forfattere og undervisere

Jeg flyttede fra folkeskolen til professionsskolens forberedelses- eller grundskole, hvor man kunne få flere timers undervisning i fag, man interesserede sig for. Der var både matematiske og sproglige klasser. Jeg valgte en sproglig klasse.

Det kostede 50.000 tugruk om året, så de penge jeg tjente på aviserne betalte for min 9. og 10. klasse. Efter 10. klasse inviterede skolen klassens fem dygtigste elever til at læse videre på Pædagogisk Universitet. Jeg fik en invitation og valgte at blive mongolsklærer, men jeg skulle stadigvæk selv betale for min 4-årige uddannelse, 250.000 om året. Den udgift tjente jeg ved at sælge aviser, kød, mælk osv.

Min far og jeg købte mælk og kød billigt hos en landsbyfamilie og solgte det videre, lidt dyrere, i byen. Vi holdt med bilen midt mellem husene og solgte vores varer. Jeg måtte råbe alt hvad jeg kunne, indtil de hørte det inde i lejlighederne. Min far var glad, når vi solgte alle vores varer. Hvis vi ikke solgte det hele, blev han ret ked af det. Det var rigtig hårdt at se ham.

På den måde betalte vi mine første 2 års skolepenge. De sidste 2 år betalte min ældste bror heldigvis for os. Han betalte også for min lillesøster og lillebror.

Efter uddannelsen arbejdede jeg i en folkeskole som lærer i ca. 1 år. Lønnen var ret dårlig, så jeg ville hellere arbejde ved min brors avis. Efterhånden fik vi alle uddannelser og begyndte at tjene penge.

Familien er stort set delt op i to professioner, forfattere og lærere. Mine tre brødre er blevet forfattere. De udgiver aviser og skriver digtsamlinger. Min storesøster Erka underviser i økonomi og business ved universitetet – hun har fået sin 1. masteruddannelse i Italien og nummer 2 i Danmark og en ph.d. fra Mongoliet. Min lillesøster er japansklærer på universitetet og har sit eget sprogkursus, hvor hun underviser i japansk og hjælper studerende til at læse i Japan. Min lillebror er jurist og arbejder i parlamentet. En af mine brødre er fotograf og har sit eget fotostudie.

Men da vi endelig begyndte at tjene mange penge, døde min far. Jeg har altid haft ondt af min far, fordi hans liv kun handlede om hårdt arbejde.

Efter min afsluttende eksamen på pædagoguddannelsen blev jeg fotograferet uden for eksamenslokalet. Mit bachelorprojekt handlede om 'Æstetisk læring'.

Livet i Danmark

Min storesøsters ven startede et aupair-bureau. Han spurgte min søster, om hun ville være forsøgskanin. Hun var ikke interesseret, men spurgte om jeg var interesseret. Jeg skulle betale meget lidt til ham. Derfor sagde jeg ja tak til tilbuddet og havnede hos en familie i Randers.

Vi lavede en kontrakt på 1½ år, men jeg kom til at arbejde mere i familiens restaurant, end jeg passede børnene. Børnene var også store, 13 og 15. Jeg endte med at være der 6 måneder, før jeg rejste tilbage til Mongoliet.

Lige inden afrejsen til Mongoliet, mødte jeg min mand Søren. Han kom til Randers for at besøge mig, kort før min afrejse. Da jeg havde været i Mongoliet i 3 uger, fik jeg en email fra Søren: han havde købt en billet til Mongoliet for at besøge mig. Han var i Mongoliet i 17 dage og rejste så tilbage.

Da besluttede jeg mig for at læse master i lingvistik på Pædagogisk Universitet. Uddannelsen varede ca. 2 år, og i mellemtiden kom min mand til Mongoliet fire gange.

Så besluttede vi, at vi skulle gifte os. Nu har vi to børn sammen, en pige på 9 år og en dreng på 6. Jeg har selv været i Danmark i snart 11 år og er nu uddannet pædagog fra UCC. Jeg arbejder i en børnehave på Nørrebro.

Det var ikke nemt at starte på et nyt liv her. Ingen arbejde og ingen penge. Jeg begyndte med at lære sproget et på et 1-års sprogkursus, og samtidig arbejdede jeg på Hotel Scandic som rengøringsassistent og gjorde samtidig rent hos nogle familier nogle timer om ugen. Efter sprogkurset læste jeg 10. klasse på AVU. Derefter blev jeg ansat i PostNord, på Københavns Postcenter.

Samtidig var jeg frivillig dansklærer for nyankomne indvandrere og asylansøgere ved en frikirke i København i 2½ år. Så begyndte jeg at læse HGV for at blive kontorassistent. Jeg fik rigtig gode karakterer, men følte ikke, at det var den rigtige uddannelse for mig; men jeg lærte en hel masse om økonomi og salg osv.

Endelig læste jeg til pædagog samtidig med, at jeg i et halvt år oprettede en »hjemmebørnehave« for dansk-mongolske børn for at lære dem mongolsk.

Danmark er et fantastisk land og danskerne et fantastisk folk, og jeg er meget glad for at bo her. *Gratis uddannelse med SU!* Tænk en gang … uden at jeg var nødt til at sælge kød, mælk og aviser. Jeg kunne læse gratis!

Fremtidsdrømme

Jeg bruger dagligt min mongolske baggrund i mit pædagogiske arbejde. Børnene har lært mongolske børnesange, leget mongolske lege, leget med shagai (fodrodsknogleterninger), skrev en mongolsk børnesang om til en historie, som vi lavede et teaterstykke over sammen med børnene m.m. Min fremtidsdrøm er at skrive en børnebog på baggrund af min barndom.

Jeg har forsøgt mig med at lave YouTube-videoer, hvor jeg fortæller om dansk pædagogik, hvad man i Mongoliet kan lære fra Danmark om børneopdragelse, børneperspektiv, dannelse, anerkendende, tilknytningspædagogik osv.

Det er dejligt at tænke på af og til, at jeg var en nomadepige, der voksede op på landet i Mongoliet i 80'erne – og nu er jeg pædagog på Nørrebro i København! ■

Tsendkhuu Yadamdorj

Khuvsgul Dairy Project - gang i produktionen

I Ger 108 fortalte Chalotte Vad om den langvarige og problemfyldte realisering af ideen om at etablere et andelsmejeri efter dansk forbillede i Khövsgöl-provinsen. 27. juli 2020 blev mejeriets ibrugtagning markeret med en indvielsesceremoni. I år er produktionen for alvor gået i gang.

Khuvsgul Dairy Project
Rapport
maj – juli 2021

Baggrund

Den danske NGO *Mejerifolk uden Grænser* og den mongolske NGO *Uurchlultiig Uuruusuu* (U2 – Hjælp til selvhjælp) indledte et samarbejde 2. november 2019 om at etablere *Khuvsgul Dairy Project* i landsbyen Khatgal i Khövsgöl-provinsen. Rapporten dækker perioden maj-juli 2021.

I denne periode blev der på trods af situationen omkring covid-19 igangsat flere aktiviteter i samarbejde med den lokale partner U2.

Mejeriproduktion

I sommeren 2020 blev to unge piger fra Khövsgöl færdiguddannede som mejeriteknikere i Ulaanbataar med støtte fra *Mejerifolk uden Grænser*, *Dansk Mongolsk Selskab* og *eco-Leap Foundation*. Begge piger var med til at opstarte mejeriet sidste år og har i mellemtiden høstet yderligere erfaring.

Den ene af pigerne, Enkhtuya, blev gravid og kunne derfor kun være med i den tidlige opstart i år. Den anden af pigerne, Nyamdelger, har været førende kraft i mejeriproduktionen for det lille kooperativ, *Sarlagiin Saikhan Khishig* (som kan oversættes ved »Velsignet af

Yakokse«), siden produktionen startede 4. juli 2021.

I år begyndte kooperativet at købe mælk for at kunne imødekomme efterspørgslen efter mejeriprodukter. Sidste år leverede kooperativet skyr, og overskuddet blev brugt til at købe mælk fra både medlemmer og ikke-medlemmer af kooperativet. De første 2 ugers rapporter om indkøb og salg af mælkeprodukter fremgår af de tabellerne.

I år vil der blive leveret mere mælk til mejeriet, fordi

1. kooperativet/mejeriet afregner mælken i kontanter.
2. borgerne i Khatgal lærer kooperativet og dets mejeri at kende.
3. mejeriteknikerne bliver mere erfarne.

Der leveres i gennemsnit mere end 100 liter mælk om dagen. En af dagene modtog mejeriet 210 liter mælk. Men leverancerne afhænger af såvel objektive som ikke-objektive faktorer og omstændigheder. En af dem er hyrdernes overtro: fx bryder hyrderne sig ikke om at udtage mejeriprodukter på torsdage og lørdage, og der forekommer ofte uregelmæssigheder i elforsyningen.

Ifølge revisoren, Myagmarsuren, er omsætningen på 1,3 mio. tugrik efter en måneds drift steget til mere end 2 mio. tugrik [4.500 kr.]. Det inkluderer alle solgte og producerede produkter. Ifølge teknikerne vil det blive nødvendigt at beskæftige yderligere en person på mejeriet i takt med den forøgede mængde leveret mælk.

Mejeriprodukterne bliver afsat gennem tre kanaler – den ene i butikken og gennem to kvindelige medlemmers salg på udvalgte steder.

I Naadam-perioden var salget på sit højdepunkt. Nu falder afsætningen som følge af nedgangen i turistbesøgene.

Den næsten færdigopførte mejeribygning.

	Date	Baasan	Khandaa	Miigaa	Baigalma a	Oyunchi meg	Monkhjar gal	Erdenechi meg	Otgonjar gal	Alimaa	Saranger el	Others	Total
7-13 JULY,2021	7	11	11	7	17.5	0	42	20.5	14	9	0	13.5	145.5
	8	11.5	18	10.5	0	0	28.5	0	0	32.5	0	19	120
	9	10	0	0	32.5	14.5	22	20	37.5	27	0	11.5	175
	10	11.5	0	0	0	0	28	0	18	0	0	7	64.5
	11	0	0	0	0	11	47	34.5	0	0	0	0	92.5
	12	9	0	11	0	0	44	0	0	0	0	15.5	79.5
	13	0	0	0	0	0	40.5	22	15.5	0	21	0	99
	Total	53	29	28.5	50	25.5	252	97	85	68.5	21	66.5	**776**
14-20 JULY,2021	14	9	0	0	0	0	0	0	19	0	30	0	**58**
	15	12	0	0	0	0	42.5	0	0	0	0	0	54.5
	16	9	10	0	0	0	39.5	0	16	0	40.5	0	115
	17	11.5	0	9	0	0	0	0	14	0	30	0	64.5
	18	0	0	0	0	16	0	20	0	0	29	0	65
	19	19.5	0	0	0	0	43	0	0	0	21	0	83.5
	20	11	0	11	0	0	22	22	32.5	0	0	0	98.5
	Total	72	10	20	0	16	147	42	81.5	0	150.5	0	**539**

	Products	Pieces	Price per unit	Gram	Sold	Returned
7-13 July, 2021	Cream/urum/	1	5000		5,000.00	
	Sour cream/Tsutsgii/small package	14	4000		56,000.00	
	Sour cream/Tsutsgii/big package	22	4500		99,000.00	
	Curd/Aarts/	0			-	
	Yogurt/packaged	10	1000		10,000.00	
	Dried curd/Aaruul/				-	
	Toll	4	12000		48,000.00	
	biton	2	16700		33,400.00	
					-	
	Weekly sale				**251,400.00**	
14-20 July, 2021	Cream/urum/	59	5000		295,000.00	
	Sour cream/Tsutsgii/small package	14	6500		91,000.00	
	Sour cream/Tsutsgii/small package	30	4000		120,000.00	
	Sour cream/Tsutsgii/small package	10	4500		45,000.00	
	Curd/Aarts/	80	2000		160,000.00	
	Yogurt/packaged	20	1200		24,000.00	
	Dried curd/Aaruul/	3	8500		25,500.00	
	Dried curd/Aaruul/	5	5000		25,000.00	
	Toll	1	12000		12,000.00	
					797,500.00	

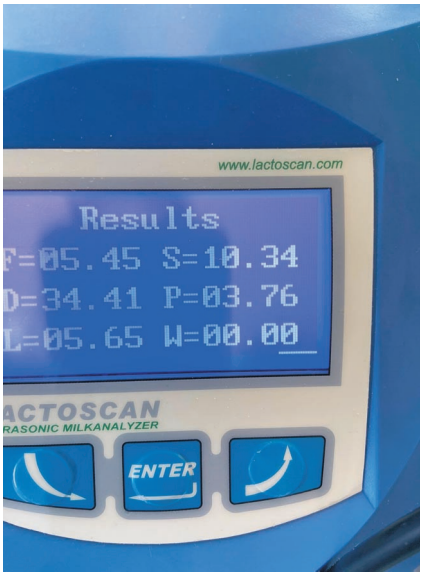

Kooperativet står nu over for vigtige beslutninger: Hvilket mejeriprodukt skal man vælge som det mest lønsomme (*urum* – yaksmør – og *smetana* – creme fraiche – fx under Naadam), og hvilke afsætningskanaler (måske en skranke i den del af butikscentret, der er dedikeret afsætning af lokale produkter).

Tilladelser

I afrapporteringsperioden har kooperativet taget skridt til at indhente særlige tilladelser til produktionen.

- For det første er ændringerne i ledelsen af kooperativet blevet registreret i det statslige registreringskontor. Hr. Gankhuyag er nu officiel leder af kooperativet. (Til min overraskelse var den tidligere leder, Ankhmandakh, ikke registreret i det officielle register).

- For det andet indleverede kooperativet fire prøver på mælken til analyse på veterinærkontoret. De fire hyrdefamiliers prøver var negative med hensyn til antibiotika, brucellose og andet.

- For det tredje henvendte kooperativet sig til det faglige inspektionskontor i Mörön for at ansøge om den officielle tilladelse til fødevareproduktion. Ansøgningen blev modtaget. Nu afventer kooperativet et besøg fra det faglige inspektionskontor. Man regner med et besøg efter 15. august 2021.

- Et skilt med navnet på kooperativet og logoerne på dem, der har støttet kooperativet blev fremstillet og sat op, og der blev sat brandmærkater på mælkejungerne og salgsvarerne.

Direkte investeringer

- Lactoscanneren blev bestilt fra Bulgarien gennem *White Mountain Cheese & Dairy* i juni og blev modtaget i juli.
- Dele til ventilationsanlægget blev anskaffet og installeret i mejeriet i juli 2021.
- Flere mælkejunger blev indkøbt og leveret til kooperativets mejeri.

Andre aktiviteter

- En tur til Khatgal blev arrangeret i dagene 28.-31. juli 2021. Under besøget begyndte medlemmerne af kooperativet at opsætte hegn omkring mejeribygningen.
- Der blev installeret et ventilationsanlæg og leveret mælkejunger.
- Lactoscan-udstyret blev leveret og testet.
- 14 nye støttemedlemmer blev registreret som leverandører af mælk.

Nødvendige tiltag

- At få køleanlægget til at fungere for at kunne nedkøle og opbevare mejeriprodukterne.
- At installere et toilet der lever op til myndighedernes krav.
- Opsætning af en skillevæg i forrummet (et krav fra inspektionskontoret).
- Hvis muligt installere en printer til lactoscan-udstyret.

Kommende aktiviteter

- Planlægge deltagelsen i efterårets festival.
- Fastlægge mærkevareproduktet.

Urana D.
U2, Ulaanbaatar

Isabel Sande Frandsen fra *Mejerifolk uden Grænser* har bidraget med oplysninger til rapporten. Oversat fra engelsk af Jan Koed.

Vinter og sommer i Mongoliet

I sidste nummer af Ger skrev Nils Finn Munch-Petersen om sit besøg i Gobiørkenen, da han var udsendt som turisme- og naturbevaringskonsulent i 1993. 5 år senere fik han en lignende opgave, da den mongolske regering ønskede en turismeplan udarbejdet for hele Mongoliet. Europa-Kommissionen havde stillet finansiering til rådighed under TACIS - et specialprogram for udvikling af de nyligt selvstændige, tidligere sovjetiske lydstater.

Mit første ophold i Mongoliet havde været om sommeren, varmt med blomster, trækfugle sydfra og summende insekter. Denne gang ankom jeg i januar for at blive i Mongoliet året ud. Tidspunktet var ikke optimalt for et turismestudie, men var valgt af EU. Havde jeg selv fået lov til at vælge, ville jeg nok have snydt mig fra vinteren, men tidspunktet gav mig en reel mulighed for også at opleve landet på den årstid, hvor kun de allerfærreste turister har tænkt sig at komme forbi. Det var faktisk ret så lærerigt og underholdende at opleve kulden (tak til TACIS og EU).

Jeg fandt mig en lejlighed med udsigt. To små værelser og køkken i et lille elementbygget boligkompleks. En tung metalforstærket yderdør – som i Rusland – affaldsskakt og en lille højtaler i dagligstuen, hvor ledningerne var revet fra. Tidligere, i tiden som sovjetprovins, havde det været strafbart at afbryde forbindelsen, for højtalerens formål havde været til stadighed at markedsføre beskrivelser af landsfaderen Stalin og lykken ved at bo og leve i et centralstyret sovjetsamfund.

Lejeboliger i Ulaanbaatar havde alle fjernvarme forsynet fra kulfyrede kraftværker, der også sørgede for elektricitet. Et lille, lidt absurd, problem var, at varmeapparaterne hverken kunne justeres eller lukkes, så varmen i lejligheden til tider blev næsten uudholdelig. Så var det nødvendigt at åbne et vindue til de lave minusgrader (og kulrøgen) udenfor for at få temperaturen ned på et rimeligt stuetemperaturniveau!

Ulaanbaatar er verdens næstkoldeste hovedstad med et årsgennemsnit på minus 0,8 grader kun undergået af Nuuk på Grønland med en halv grad (årsgennemsnit minus 1,4 grader). Men Ulaanbaatar holder sig over de ekstreme vintertemperaturer, lavere end de minus 50 og 60 grader, der kendetegner bebyggelser og byer som Oymyakon og Yakutsk i Sibirien.

Laveste nattemperaturer i UB kommer »kun« ned på lidt under minus 40 grader, og i modsætning til Nuuk skinner solen i januar-vinteren ned på Ulaanbaatar fra en næ-

Min UAZ terræn-bil, der var nem at reparere, gav mig mulighed for at ta' ud fra Ulaanbaatar også om vinteren.

sten skyfri himmel. Dagene er behageligt længere end de mørke (og våde) vinterdage i Danmark. Ulaanbaatar ligger på en breddegrad svarende til Østrig og Balatonsøen i Ungarn.

En helt normal vinter

Jeg opdagede, hvor normal byens vinter føles af mongolerne: rigeligt med mennesker på gaderne og børn og voksne, der køber og spiser flødeis fra små isboder. Som jeg helt fornuftigt fik forklaret, var isen jo »varm«: kun minus 18 grader, mens lufttemperaturen var minus 25.

Jeg tilpassede mig hurtigt og fik købt mig en solid mongolsk læderjakke. Den smule sne, der faldt, var et ganske fint pulver, og jeg vænnede mig til med jævne mellemrum at tørre istapper af overskægget. Sværere var det at holde balancen på de isglatte fortove, hvor jeg faldt et par gange, og bekymrede mongoler løb straks til for at hjælpe og se, om jeg havde slået mig.

Det blev aldrig nødvendigt, for mens jeg gik i gymnasiet, havde en klassekammerat og ungdomsmester i judo lært mig de helt grundlæggende færdigheder i selvforsvar. Som han forklarede og demonstrerede ved (næsten) forsigtigt at kaste rundt med mig i frikvartererne: »Det vigtigste i judo er at lære at falde uden at komme til skade« – og jeg havde været en god elev…

Jeg fik kontor i Ministeriet for Miljø og Turisme, hvor det tørre og kolde vejr sørgede for, at man fik et lille elektrisk stød, hver gang man tog i et dørhåndtag. Projektet fik mongolsk stab, sekretær og en kvindelig direktør. Men vi var ikke alene: den japanske statslige udviklingsorganisation JICA var samtidigt blevet tildelt et projekt i Mongoliet med helt de samme retningslinjer og arbejdsbeskrivelser som vores EU-projekt. Det ordnedes med et møde med den japanske projektchef, som forklarede, at japanerne som buddhister helst ville have lov til at planlægge for Karakorum/Erdene Zuu som del af deres turismeprojekt.

Det var et fornuftigt og rimeligt ønske, og vi blev da også straks enige om at dele Mongoliet mellem os og dem. Vi fik Khövsgölsøen, skovstepperne og taigaskovene mod nord samt de vestlige bjergområder med græsland og tundra, mens japanerne fik Karakorum og Central- og Sydmongoliet.

Vinteren betød, at jeg tilbragte det meste af min tid i Ulaanbaatar med korte ture i projektets lille UAZ-bil ud i de nærliggende provinser Töv, Bulgan og Arkhangai. Og netop fordi det var vinter, fik jeg oplevet den mongolske ger som et genialt bygningsværk – også som hotelfacilitet. Varm i arktisk kulde som opvarmet med en minimal mængde brændsel i den lille centrale ovn samt let at udlufte og derfor uden den tunge lugt af fedthalefårefedt, der fyldte alle de moderne firkantede bygninger i hovedstaden (inklusive hoteller og trappeopgangen til min lejlighed).

Hvad angår vores lille terrængående UAZ tillod jeg mig en enkelt innovation: vi fik installeret sikkerhedsseler, et ekstraudstyr der ikke var anset som nødvendigt i det sovjetiske militær.

Airag i sommersolen

Så blev det juni. Varmere og mere solrigt end i Danmark. Stepperne gav plads til en uendelighed af blomstrende edelweiss. Jeg lærte at sætte pris på *airag*, gæret hoppemælk. Syrlig, forfriskende og let mousserende med en smag som mild fetaost. Airag som velkomstdrik ved ankomst til en nomadelejr udgør et måltid i sig selv, hvor man samtidig bliver både mæt og behageligt småberuset, mens man sidder i solen, drikker og snakker omgivet af telte, får, heste og hunde.

Jeg lærte også at vise hensyn til sletternes og bjergenes usynlige kræfter. Vigtigheden af at standse hver gang vores rute passerede en *ovoo*, en varde, gå højre omkring den tre gange, eventuelt tilføje endnu en sten og altid med højre ringfinger sprede nogle dråber vodka i vinden som gave til de beskyttende ånder.

Min lejlighed i Ulaanbaatar set fra hussiden. Et rart bosted bortset fra centralvarmen, hvor der ikke kunne skrues ned for varmeapparaterne, og det derfor en gang imellem var nødvendigt at åbne et vindue til kulden udenfor.

En ovoo markerer sædvanligvis et pas. Før man fortsætter rejsen, går man tre gange højre rundt om ovoo'en og spreder et par dråber vodka eller archi i blæsten som gave til de usynlige beskyttelsesånder.

Kasakh-telte er højere og mere rummelige end de traditionelle mongolske telte. I højlandet er det godt at have ovnen tændt om natten og morgenen - også om sommeren.

Velnærede kasakh-kameler på græs i Altaibjergenes højland.

Mongoliets kasakher er muslimer uden fanatisme, men et telts interiør er frit for billeder af guddommelige beskyttelsesånder. I stedet er teltrummet dekoreret med geometriske mønstre og blomstermotiver.

Om sommeren fik jeg min familie på besøg fra Bornholm: Inger med børnene Sven, Emma og Tor på henholdsvis 10, 11 og 14 år. Vi tog til Selengefloden, til Erdenebulgan og til Khövsgölsøen. Om familiebesøget, Khövsgölsøen og det børnevenlige Mongoli skriver jeg i næste nummer af Ger.

I august rejste jeg vestpå. Først til Ölgii og så videre ud i bjergene i Bayan-Ölgii-provinsen og til de store søområder med lavvandede salt-, brak- og ferskvandssøer, hvor der på årstiden var mængder af sydfra ankommende vadefugle.

Bayan-Ölgii-provinsen er stor, et par tusind kvadratkilometer større end Danmark med et befolkningstal, der er en smule mindre end indbyggertallet i Aalborg.

Hovedstaden Ölgii ligger i lidt over 2 kilometers højde, og herfra fører veje og spor videre ud og op i Altai-bjergmassivet. Befolkningen er fortrinsvis kasakh, og ger-teltene større og mere rummelige end de mongolske. Jeg måtte arbejde med dobbelttolkning først fra kasakh til mongolsk (khalkh) og derfra fra mongolsk til engelsk.

Det er om sommeren hopperne malkes. Der malkes med højre hånd om hestens venstre bagben og mælkespanden i venstre hånd. Imens holdes føllet tæt ved moderhesten.

Asiens forskellige midtpunkter

De højeste af Altaibjergene danner trelandsgrænsen mellem Mongoliet, Rusland, Kina (Xinjiang). En lidt absurd grænsedragning, der skyldes den langvarige historiske strid mellem Rusland og Kina om etableringen af »sikre« ydergrænser fjernt fra moderlandenes befolkninger.

Xinjiang betyder rent faktisk »Den nye Grænse« på kinesisk, mens Sovjetunionen oprettede såkaldt selvstændige republikker og regioner. Grænsedannelsen i Altai betød, at Mongoliet blev helt omsluttet og indelukket af Kina og Rusland uden adgang til Kasakhstan. Grænsen til Kasakhstan befinder sig 37 kilometer fra Mongoliet enten via Rusland eller gennem Kina. Både Kina og Rusland rummer betydelige kasakh-befolkninger ligesom Mongoliet.

Det alpine græsland og tundra i Altaibjergenes højder på over 3.000 meter giver mulighed for sommergræsning – og velnærede kameler, der ikke bekymrer sig om kulde. Når man træder ud af geren i morgensolen er græsset, selv ved højsommer, dækket af et tæt lag rimfrost.

Rejsende til Bayan-Ölgii-provinsen kan med fuldgyldig ret påstå, at de har besøgt Asiens absolutte midtpunkt. Det hypotetiske midtpunkt (alt efter hvordan der er blevet målt) er angivet med turistvenlige monumenter både i Rusland og Kina. Et monument lidt udenfor Xinjiangs hovedstad Urumchi og ét lidt syd for Kyzyl, hovedstaden i Tuva. Mellem de to midtpunktsmonumenter er der 700 kilometer, og trækker man en linje mellem Urumchi og Kyzyl ligger Bayan-Ölgii netop midtvejs mellem de to byer. Beliggenheden midtvejs mellem de to officielle asiatiske midtpunkter må vel gøre Bayan-Ölgii til det uomtvisteligt overordnede mest centrale midtpunkt i Asien!

Nu mangler der bare et besøgsvenligt tredje midtpunkts-monument i Ölgii, der angiver retning og afstand til de to andre asiatiske »midtpunkter«.

Jeg har senere rejst i Kina, i Dzungariet i Xinjiang, op i Altai helt tæt på Bayan-Ölgii i Mongoliet, men uden forsøg på at krydse grænsen. Men i 1998 opnåede jeg en lille grænsekrydsning til Rusland oppe ved grænsen til den russiske Altai-republik. Vi kørte ad den grusvej, der hundredvis af kilometer nordpå fører til republikkens hovedstad Gorno-Altajsk. Her var der åben granskov og en lille mørk bjælkehytte med to helt unge russiske soldater som grænsevagter.

Jeg spurgte pænt, om jeg måtte få lov til at gå ind og kigge i Rusland. Soldaterne morede sig: »Du må gå lige så langt du har lyst«, sagde den ene, »der er ikke noget at se…« Og så gik jeg ind i Rusland mellem graner og mos, der fortsatte i en uendelighed, smukt og stille og ensformigt. Så havde jeg også været en kort tur i russisk Sibirien, helt uden at have fået stemplet mit pas. ■

Nils Finn Munch-Petersen

Mongolske telte på Refshaleøen

Refshaleøen er blevet mange københavneres foretrukne udflugtsmål om sommeren. Ikke mindst streetfood-markedet 'Reffen' lokker mange til - her indfanget en varm augustdag af Anita Garbers.

Københavns yderste forpost er Refshaleøen, hvor Burmeister & Wain i forrige århundrede søsatte de store atlanterhavnsdampere, der krydsede de syv verdenshave. Ved 1900-tallets afslutning kunne det ikke længere svare sig at bygge store skibe i Danmark. Værftet lukkede, og de mange fabrikshaller og værkstedsbygninger stod forladte tilbage som monumenter over en industriel storhedstid. Området sygnede hen, mens man ventede på, hvad fremtiden ville bringe.

I det nye årtusinde begyndte livet så småt at vende tilbage. Overalt piblede det frem med hårdføre vækster, og træer slog rod. Der kom liv i de forladte bygninger, et mangfoldigt, frodigt vækstlag af iværksættere, kunstnere, små virksomheder og håndværkere. Det blev stedet, hvor store, larmende koncerter og events kunne finde sted uden at genere byens borgere.

I dag er paletten bredt ud fra eksklusive restauranter og gallerier til streetfood og gadekunst. Fra klatrehal til elastikspring. Fra marskandiser til økologisk planteskole. En kakofoni af sanseindtryk med højt til himlen og en storslået udsigt ud over Øresund.

De mongolske telte

I sommeren 2021 skete der noget uventet. Pludselig stod der to store, hvide telte og et lille hønsehus midt i en vidunderlig køkkenhave. Efterhånden som man nærmede sig stedet fra linje 2A's endestation på Refshaleøen, blev man mere og mere sikker i sin sag. Det lignede til forveksling mongolske nomadetelte. Det måtte undersøges nærmere.

Jeg sætter de to iværksættere, Livia og Simone, stævne i det største af teltene. Straks jeg træder ind i det runde telt, føler jeg mig teleporteret til Mongoliets grønne stepper. Der er den samme rumlige sansning i dette telt, som man oplever i de tilsvarende festtelte i Mongoliet.

»Ideen til geren kommer fra min far«, siger Simone. Oprindelig markedsførte de geren med betegnelsen »Yurt«, som måske er mere kendt internationalt. Men i respekt for mongolernes kærlighed til deres kulturarv har de nu valgt at bruge den mongolske betegnelse.

»Min far er industriel designer, og som ung mand blev han betaget af den smukke konstruktion, som gennem århundreder er udviklet af de centralasiatiske nomadefolk«, siger Simone.

Jeg nikker anerkendende. Geren *er* virkelig en unik konstruktion, en symbiose af konstruktiv klarhed, styrke, fleksibilitet og mobilitet.

Teltene bruges både som traditionel restaurant, men kan også bookes til private fester som denne søndag i august, hvor hvert telt dannede rammen om et barnedåb. Gæsterne nyder her solskinnet foran det mindste af teltene, mens det store telt ses på modsatte side. Sejldugen på siderne kan let afmonteres, hvis vejret indbyder til det.

Livia og Simone står foran bardisken i det mindste af teltene.

Omkring teltene ligger den økologisk dyrkede køkkenhave.

Simones far byggede selv sin første ger i en størrelse, som gjorde det muligt for ham at samle et større antal mennesker i forbindelse med hans undervisning i pileflet. Og hvad var mere naturligt end at afholde familiens runde fødselsdage og andre familiefester i teltet? Og hvorfor så ikke lade andre få glæde af det? Hermed var ideen sået til at etablere firmaet *Lyse Nætter*, som ville tilbyde udlejning af mongolske telte til alle former for sammenkomster og festlige begivenheder. To vennepar gik sammen om projektet, Simone og Matthew – Livia og Morten.

I løbet af efteråret/vinteren 2020/21 byggede det nystiftede firma det første udlejningstelt til 50 mennesker, mens de mere permanente telte på Refshaleøen blev opført i foråret 2021.

Smukt håndværk

Tager man teltene i nærmere øjesyn afsløres det, at der er tale om meget mere end almindelige partytelte. Konstruktionen er solidt udført med anvendelse af linoliebehandlet fyrretræ. De krydslagte, knastfri lister i væggene er omhyggeligt forarbejdede, mens sejldugen med den enkle usmykning rundt om taget er udført af en kombineret bomuld-polyesterdug. Myndighedskravene har været skrappe for at sikre konstruktionens holdbarhed og evne til at modstå brand.

Matthew og Morten i gang med at fremstille det første telt. *Foto: Lyse Nætter*

De fire iværksættere har fordelt opgaverne således, at Simone og Matthew tager sig af teltudlejningen, hvilket også omfatter opsætning og nedtagning af teltet. Livia og Morten, som er professionel kok, driver *Øens Have*, som de selv kalder for »et grønt bylandbrug, en økologisk restaurant og et sted for mindeværdige arrangementer«. Råvarerne henter de fra deres egen have uden for teltdøren. Fællesskab, formidling af sund levevis og bæredygtige dyrkningsmetoder er ledetrådene.

Forventninger til fremtiden

Hele Refshaleøen ejes af fire pensionskasser samlet i Refshaleøens Ejendomsselskab A/S, som har til formål at udvikle området til at blive en af Københavns nye bydele, så snart Københavns Kommune giver grønt lys. Foreløbig har *Øens Have* underskrevet en brugsret til arealet på 7 år, hvilket giver projektet fast grund under fødderne til for alvor at etablere sig.

I starten var projektet tænkt som en sommerbegivenhed, hvor teltenes lette og lyse konstruktion rigtig kommer til deres ret. Nu overvejer iværksætterne, om de kan forlænge sæsonen hen over efteråret og ind i julemåneden. Julemarkederne kræver ikke den store opvarmning, men hvad med julefrokosterne? Måske kan man lære af mongolernes måde at isolere deres telte på!

Foreløbig tegner fremtiden sig lys for de fire iværksættere. »Vi har allerede mange bookninger til familiearrangementer til næste sommer«, siger Livia. I *Lyse Nætter* regner de med at bygge endnu et par udlejningstelte i løbet af den kommende vinter.

Artiklens forfatter kan på det varmeste anbefale læserne at tage ud på den yderste forpost og gå på opdagelse i Refshaleøens mangfoldighed af sansemættende oplevelser og tilbud. Der er helt sikkert noget for enhver smag. ■

Tekst og foto:
Jan Koed

lysenætter.dk
oenshave.dk

Persiens Rose

Den gamle Digter Hafiz sad uden for sit Hus i Byen Shiraz, der kaldtes »Persiens Rose«. Her havde han levet hele sit Liv og skrevet alle sine skønne Digte, hvori Roserne, som var hans Yndlingsblomster, spillede en stor Rolle. Han var ogsaa omgivet af Rosenbuske, der blomstrede i Haven, og som han passede med megen Omhu. Pludselig rejste han sig og listede stille frem. Han havde opdaget en lille Pige, der ganske ugenert stod og plukkede Roser af Havens yderste Buske. I næste Nu greb han hende ved Armen og sagde bebrejdende: »Hvad er det, du gør? Hvad hedder du?«

»Jeg hedder Fatme,« svarede Pigen, »og jeg plukker Roser.«

»Ja, det kan jeg se,« sagde Hafiz, »*mine* Roser! Hvordan kan det falde dig ind?«

»De er saa smukke,« svarede Pigebarnet, »jeg kunde ikke lade være.«

Hafiz saa formildet paa hende.

»Ja, smukke er de,« sagde han, »men man maa ikke saadan tage andres Ejendom. Og desuden er Roserne allersmukkest paa Busken. Hør, hvad jeg engang har skrevet:

Lad Rosen blomstre paa Busken,
glæd dig over den dèr,
plukket visner den snarlig
– bryd ikke Rosen skær!

Den lille Pige hang med Hovedet.

»Det er sandt,« sagde hun sagte, »men jeg har slet ingen Rosenbuske. Jeg er forældreløs og uden Hjem.«

»Stakkels Barn,« sagde Digteren. Og saa slog en god Tanke ned i ham.

»Kunde du lide at bo hos mig og hjælpe mig med at passe Roserne?« spurgte han venligt.

»Ja, det vil jeg gerne,« sagde Pigen med straalende Øjne.

Saaledes gik det til, at Hafiz fik et Plejebarn. Fatme flyttede ind i hans Hus og blev ham til megen Glæde. Men nogen Tid efter opskræmtes Byen af frygtelige Nyheder. Timur Lenk, den vældige tatariske Erobrer, var ved at indtage Persien og rykkede frem mod Shiraz. Timur Lenk, eller Tamerlan, som han ogsaa kaldtes, var en grusom Hersker, skønt han ogsaa forstod sig på Kunst og Videnskab, og Rygtet sagde, at han vilde jævne Byen Shiraz med Jorden.

Snart stod han med sin Hær uden for den dødsdømte Stad, hvis Indbyggere gik ham i Møde for at bede om Naade.

Ogsaa Hafiz og Fatme var med i Folkevrimlen, og de blev skubbet frem foran Timur, for alle vidste, at Mongolfyrsten satte stor Pris paa Hafiz' skønne Vers. Timur betragtede da ogsaa velvilligt den gamle Digter.

»Der er to Ting, jeg beundrer,« sagde han naadigt, »*mine* Sejre og *dine* Vers! Fremsig et af dem for mig.«

Hafiz stod uvis. Hvilket Vers skulde han vælge? Da hviskede Fatme: »Rosenverset,« og Digteren smilede, for han fik i det samme en Idé. Med høj Røst deklamerede han:

Lad Rosen blomstre paa Busken,
glæd dig over den dèr,
plukket visner den snarlig
– bryd ikke Rosen skær!

»Det er smukt og rigtigt,« sagde Timur Lenk, »Tak, Hafiz. Ogsaa jeg lader Rosen blomstre paa Busken og bryder den ikke.«

»Da er alt godt,« udbrød Hafiz, »saa vil du ikke lægge denne Stad øde, *Thi Shiraz er Persiens Rose!*«

Et Øjeblik formørkedes Erobrerens Aasyn. Saa smilede han.

»Du er klog, Hafiz,« sagde han, »for din Kunsts og din Klogskabs Skyld vil jeg spare Byen. Den skal gaa fri for Ødelæggelse.«

Høje Jubelraab hilste hans Ord. Og saaledes gik det til, at Hafiz og hans Plejedatter reddede deres By fra Udslettelse. Det skete efter Sagnet i Slutningen af det fjortende Aarhundrede, men endnu regnes Hafiz, *Rosernes Besynger*, for Persiens største, lyriske Digter. ■

Historien blev oprindelig bragt i ugebladet HJEMMET nr. 2, 1947, med undertitlen *Børnefortælling af Reimer Lange.*

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Postnumre 09.07.21

Som en del af det nationale program, E-Mongoliet, har regeringen nu indført et standardiseret postnummersystem.

Med indførelsen af systemet vil hver gade, område, organisation og husstand få sin egen særskilte adresse. I forlængelse heraf vil der blive gjort en indsats for at videreudvikle postomdelingen på alle niveauer. I forbindelse med ændringerne i Lov om Post fra 2019 vil postale zoner blive omtalt som postnumre i stedet for ZIP-code.

Samtidig med at det vil forbedre postomdelingen vil indførelsen af et standardiseret postnummersystem gøre det lettere for borgerne at modtage hjælp i nødsituationer og for de offentlige myndigheder at betjene borgerne med hensyn til registrering, pensionsudbetalinger og skatteforhold.

Mere end 20.000 lokationer har gennem det seneste år fået tildelt postnummer i Ulaanbaatars byudviklingskontors geografiske database. Oplysninger om det nye postnummersystem kan fås på hjemmesiden www.zipcode.mn.

Jubilæumsseddel 23.07.21

I anledning af 100-året for den mongolske revolution i 1921 har Mongoliets Bank udstedt en pengeseddel lydende på 10.000 tugrik [ca. 22 kr.]. Pengesedlen afbilder symboler på 100-års jubilæet for revolutionen og en kriger på hesteryg i changerende farver. Desuden er der sikkerhedselementer for ultraviolet lys og ophøjede felter beregnet for svagtsynede.

På sedlens bagside er gengivet et

portræt af generalen for den mongolske revolutionshær, D. Sükhbaatar, ved siden af et citat gengivet med mongolske skrifttegn.

Ger i Paris 17.09.21

En ger med seks vægge kan nu ses foran rådhuset i Paris. Geren er bygget af holdet bag *Yourte traditionelle Mongol* på bestilling af den franske kunstner Nicolas Henry, som vil udstille i geren i en måned. Ifølge kunstneren vil gerudstillingen flytte til en anden by efter udstillingsperioden i Paris.

I Europa findes der et antal lokaliteter, hvorfra der sælges mongolske ger, som hovedsageligt bruges på feriesteder, af yoga-udøvere og de, der ønsker at leve tæt på naturen.

Fodbolde af yak-okselæder

19. august besøgte parlamentsformanden, G. Zandanshatar, virksomheden *Mongolian Ball*, der fremstiller fodbolde af forarbejdet yak-okselæder. Fabrikkens direktør B. Erdenebayar modtog parlamentsformanden og fortalte om produkterne.

Mongoliet har siden 2017 produceret fodbolde af miljøvenligt yaklæder, der lever op til alle internationale standarder. Firmaet har forpligtet sig til at fremstille sine produkter med ansvarlighed og med fokus på deres oprindelse.

Forbrugerne på det globale marked er meget optaget af miljøvenlige produkter fremstillet af bæredygtige materialer med en lokal forankring. Derfor er man i gang med at udvikle et sporingssystem, kaldet »Ansvarlige Nomader«, med henblik på at gøre mongolske produkter, baseret på husdyrhold, internationalt anerkendte og efterspurgte.

Direktøren fortalte, at råmaterialerne til produktionen, bliver anvendt til to forskellige typer fodbolde, en for voksne og en for børn.

Parlamentsformand G. Zandanshatar lykønskede firmaet med produkterne og benyttede lejligheden til at påpege betydningen af, at firmaet bidrager til at skabe mere beskæftigelse og dermed øge hyrdernes indtægtsmuligheder.

The Mongol Messenger 34(1566):4 – 27.08.21

Khurelsukh aflægger ed som præsident

Ifølge den nye forfatning fra 2019 vælges Mongoliets præsident for en periode af 6 år uden mulighed for genvalg. Valgdeltagelsen var på 52,78%. Der var sendt valgobservatører ud fra Storbritannien, USA, EU og Filippinerne til at overvåge valghandlingen.

Mongoliets 8. præsidentvalg fandt sted 9. juni 2021. Vinderen blev kandidaten fra Det mongolske Folkeparti, Ukhnaagiin Khurelsukh, med et flertal af stemmerne på 67,69%. Resultatet af afstemningen bekræftedes af parlamentet ved samlingen 11. juni. Samtidig blev det ved lov enstemmigt vedtaget at ratificere den tiltrædende præsidents fulde rettigheder.

I overensstemmelse med ratificeringsloven blev edsaflæggelsesceremonien afholdt 25. juni kl. 11.40. Den fandt sted i Statspaladsets Store Sal; inden da havde den tiltrædende præsident med hustruen ved sin side aflagt statuen af Chinggis Khan et æresbesøg.

Indsættelsesceremonien blev ledet af formanden for parlamentet, G. Zandanshatar, som også holdt åbningstalen. Han inviterede den afgående præsident Khaltmaagiin Battulga og den tiltrædende præsident Ukhnaagiin Khurelsukh til at indtage deres pladser på podiet i den store Mongolsal.

Ceremonien fortsatte med, at den nye præsident aflagde den præsidentielle ed med højre hånd på Mongoliets forfatning. Efter at han havde aflagt den højtidelige ed og æret Mongoliets statsflag, overbragte den afgående præsident Khaltmaagiin Battulga statens segl. Herefter henvendte Mongoliets nye præsident sig til nationen fra podiet i den Store Sal. Ceremonien afsluttedes med, at præsidenten ærede de Ni Hvide Bannere, der er opstillet i Statspaladsets Ceremonihal.

Efter indvielsesceremonien udstedte præsident Khurelsukh et dekret, hvor han udnævnte Ya. Sodbaatar til stabschef for præsidentens kontor og samtidig afskedigede U. Shijir. Sodbaatar var vicestatsminister i perioden 2020-21 og udviklingsminister for veje og transport 2018-19. Der blev tillige udstedt et dekret, der udnævnte J. Enkhbayar til sekretær for Det nationale Sikkerhedsråd og samtidig afskedigede den tidligere sekretær A. Gansukh. J. Enkhbayar var tidligere rådgiver for statsministeren i perioden 2020-21 og medlem af parlamentet 2016-20.

The Mongol Messenger
26(1558):1 – 02.07.21

Ny *Chinggis Khaan* lufthavn åbnet

Søndag 4. juli blev den nye *Chinggis Khaan International Airport* officielt taget i brug, da det første fly gik i luften med kurs mod Tokyo i Japan. Jomfruturen blev foretaget af et fly fra det nationale mongolske luftfartsselskab *MIAT Mongolian Airlines*.

Den nye lufthavn ligger 50 km syd for hovedstaden Ulaanbaatar i Khushigt-dalen i Tüv Aimag. Lufthavnen, som er landets største beregnet til international luftfart, dækker et område på 104.200 m^2 samt 35.300 m^2 passagerterminal med en kapacitet på årligt 2 mio. passagerer. Lufthavnen har én landingsbane på 3.600 m med en bredde på 45 m forsynet med udstyr til at kunne modtage de største fly.

I et partnerskab mellem *Mitsubishi* og *Chiyoda* som hovedentreprenør er lufthavnen finansieret af et blødt lån fra den japanske regering. Den lever op til internationale standarder med anvendelse af avanceret japansk teknologi. Udgifterne til lufthavnprojektet har samlet set beløbet sig til 65,6 mia. japanske yen (ca. 3,7 mia. kr.) i perioden juni 2013 til april 2020.

Ved indvielsesceremonien holdt Mongoliets præsident U. Khurelsukh en tale, hvor han bl.a. udtalte: »Den nye *Chinggis Khaan International Airport* i Khushigt-dalen tages i brug på denne lykkevarslende dag som et af de vigtigste mongolske udviklingsprojekter og som et symbol på forholdet og samarbejdet mellem befolkningerne i Mongoliet og Japan. Lufthavnen forbinder det isolerede Mongoliet med resten af verden. Jeg vil gerne udtrykke min dybfølte taknemmelighed over for de ærede gæster, Japans ambassadør til Mongoliet og ambassadens ansatte, der er til stede ved dagens begivenhed.

Et mongolsk ordsprog siger: 'Døren er dér, hvor hjemmet starter.' Jeg er lykkelig for, at den nye lufthavn åbner sine døre til Mongoliets befolkning som et symbol på landets fremgang. …

Jeg mener det vil være en stor fordel, hvis lufthavnen, der har en kapacitet til at håndtere 3 mio. passagerer årligt, ikke kun bliver brugt til civil luftfart, men også til fragtflyvninger til gavn for Mongoliets socioøkonomiske vækst og især for væksten i turismeindustrien.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at udtrykke min taknemmelighed som Mongoliets præsident for det konstruktive partnerskab på regeringsniveau, der er udvist på begge sider mellem mongolske og japanske erhvervsfolk, personale, ingeniører, teknikere og alle, der har bidraget til opførelsen af denne lufthavn.

Ibrugtagningen af lufthavnen er af stor betydning for vort lands udvikling. Det nye store byudviklingsprojekt, Ny Zuunmod, som er godkendt af det mongolske parlament, er rykket nærmere sin realisering, nu da lufthavnen er taget i brug. I kølvandet på lufthavnsåbningen vil der blive oprettet et nyt logistikcenter, og nye aktiviteter vil blomstre op. Jeg er sikker på, at den nye by vil udvikle sig til at rumme mange boliger, virksomheder og kvarterer for handel og erhverv.«

Lufthavnen erstatter den tidligere *Buyant-Ukhaa Airport* – senere omdøbt til *Chinggis Khaan Inernational Airport* – for at kunne imødekomme det stigende transportbehov og for at kunne levere den bedst mulige sikkerhed i luftfarten.

Den japanske regering har været en partner i udviklingen af den nye lufthavn foruden planlægningen af flytningen, vedligeholdelsen af landingsbanerne, brændstofforsyningen, strategier for forpagtning og prisfastsættelse i samarbejde med *Japan International Cooperation Agency*.

Fra og med 4. juli etableredes der en offentlig busforbindelse fra fire destinationer i Ulaanbaatar by til den nye lufthavn. Køretiden mellem byen og lufthavnen forventes af være på 80-100 minutter.

The Mongol Messenger
27,28(1559,1560):1 – 09.07.21

Helligdag til Buddhas ære

På opfordring af Gandanklostret, Mongoliets buddhistiske centrum, beærede XIV Dalai Lama i dagens anledning Mongoliet med et tretimers virtuelt besøg, der blev transmitteret direkte fra Dalai Lamas officielle website og Mongoliets nationale TV. Mellem overborgmesteren for Ulaanbaatar og Gandanklostret blev der underskrevet en hensigtserklæring om et tættere samarbejde om miljøbeskyttelse. (R. Bormann/DMG)
www.dalailama.com/news/2021/teachings-for-mongolians-and-tibetans-on-buddha-purnima

26. maj i år markerede Mongoliet Buddha Purnima / Vesak som officiel helligdag for andet år i træk.

Datoen, som skifter fra år til år, falder på den 15. dag i den første sommermåned hvert år ifølge den buddhistiske kalender. Dagen markerer de tre afgørende begivenheder i Buddhas liv – hans fødsel, oplysning (nirvana) og afsked (parinirvana) med den jordiske verden.

Buddha Purnima er en hellig dag i den buddhistiske kalender og en af buddhisternes vigtigste mærkedage over hele verden. Buddhismens tilhængere har i århundreder fejret de buddhistiske mærkedage, men beslutningen om at fejre netop denne dag blev formelt taget på Verdenssamfundet af Buddhisters første konference, som blev afholdt i Sri Lanka i 1950.

Mongoliet fejrer dagen med forskellige former for messe og bøn, med oplæsning fra buddhistiske skrifter, buddhistiske ritualer og ceremonier og indslag organiseret hovedsageligt i buddhistiske klostre og institutioner med live-sendinger på TV og sociale medier.

Det mongolske parlament, *Store Khural*, vedtog en ændring af helligdagsloven i december 2019, som gjorde Buddha Purnima til en landsdækkende helligdag. Nogle af parlamentets medlemmer lagde vægt på, at denne dag skulle fejres i Buddhas navn for at opmuntre til medfølelse, empati og venlighed og for at fremme kærligheden til moder natur, til forældre og familie.

Nogle buddhistiske præster siger, at baggrunden for at mongolernes er begyndt at fejre denne dag som officiel helligdag skyldes, at buddhismen er den dominerende religion i Mongoliet. Der findes omkring 364 aktive templer og klostre i Mongoliet, hvoraf 134 er buddhistiske. En folketælling fra sidste år viste, at 53% af landets befolkning over 15 år anser sig selv for at være buddhister.

Forud for Mongoliets udnævnelse af dagen til officiel helligdag har mongolske buddhister på traditionel vis markeret Buddha Purnima gennem 300-400 år, sagde den ældste Khambo Lama ved Det buddhistiske Center i Gandantegchinlen-klostret, Gabji D. Choijamts.

T. Baljmaa
MONTSAME
26.05.21

American Corner

USA har åbnet et nyt Amerikansk Kultur og Informationscenter – kaldet *American Corner* – i Darkhan bys Udviklingscenter for Ungdommen.

Den amerikanske ambassadør, Michael Klecheski, sagde ved indvielsen: »Darkhan er en industriby med en stærk iværksætterånd og villighed til at lære nyt. Det er godt, at *American Corner* vil medvirke til at bringe befolkningen i Darkhan nærmere til USA.«

Centret, der er finansieret af det amerikanske statsministeriums afdeling for uddannelse og kulturelle anliggender, informerer om amerikansk kultur og historie, udbyder kurser i engelsk, giver adgang til bogudlån og inernet-service, oplyser om adgang til amerikanske universiteter og arrangerer regelmæssige kulturbegivenheder. Alt stilles gratis til rådighed.

MONTSAME
20.09.21

DMS nyt

Ordinær generalforsamling 28. august 2021

Referat

Generalforsamlingen blev afholdt i *Spejdercenter CPH*
2450 Wagnersvej 33, Kbh. SV

I generalforsamlingen deltog 23 medlemmer inklusive bestyrelsen. Efterfølgende generalforsamlingen blev der afholdt høstfest med deltagelse af 46 voksne og 8 børn, heriblandt mange herboende mongoler.

Dagsorden

1. Valg af dirigent
DMS' formand Bulgan Njama bød velkommen og sagde, at det var dejligt at se så mange fremmødte. Hun foreslog Jørgen Ringgaard som dirigent, og han blev valgt. Han konstaterede, at generalforsamlingen var indkaldt rettidigt (invitationen var udsendt til medlemmerne 22. februar 2021). Ifølge vedtægterne skulle generalforsamlingen have været afholdt inden 1. maj 2021, hvilket ikke var muligt på grund af coronarestriktioner. Dirigenten spurgte medlemmerne, om de kunne godkende lovligheden af generalforsamlingens forsinkede afholdelse, hvilket denne efterfølgende bekræftede.

2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2020
Bulgan Njama fremlagde formandens og bestyrelsens beretning. En skriftlig udgave af beretningen blev bragt i Ger 109. Der har i årets løb været afholdt seks bestyrelsesmøder, hvoraf to har været fysiske møder, mens resten er foregået online.

Tre medlemsmøder har måttet aflyses pga. coronarestriktioner, mens tre andre har kunnet afholdes i årets løb. Der er udkommet tre numre af Ger. Formanden takkede Jan Koed for hans store frivillige arbejde som redaktør på bladet, hvilket forsamlingen straks tilsluttede sig med klapsalver.

Medlemstallet var ved årets begyndelse på 159, hvilket var en lille fremgang fra året før. Medlemstallet er d.d. på 175 medlemmer. Det er lykkedes at tiltrække en række nye især mongolske medlemmer takket være bl.a. Tseegiis (Tsendkhuu) store hvervningsarbejde. Forsamlingen bifaldt Tseegiis indsats med klapsalver.

Hjemmesiden fungerer tilfredsstillende og administreres af bestyrelsesmedlem Lars Højer, som også udfører et godt stykke arbejde for selskabet. Han var desværre forhindret i at deltage i årets generalforsamling.

Formanden fortalte kort om selskabets ngo-projekt i Mongoliet, som har været hårdt ramt pga. coronasituationen. Mongoliet havde ingen internt covid-19-smittede i 2020, men i 2021 er der sket en stor smittespredning (p.t. er der dagligt 2.000 smittede), hvorfor mange folk i dag er økonomisk hårdt spændt for. Omring 300 mongoler er døde pga. covid-19. Trods nedlukninger og andre coronarestriktioner er det glædeligvis lykkedes projektet at afholde de fleste planlagte aktiviteter som kurser m.m. og endda at få etableret flere spare- og lånegrupper end planlagt. Fire nye koordinatorer er blevet ansat som erstatning for tidligere koordinatorer, der af personlige årsager har opsagt deres stillinger.

Forsamlingen godkendte efterfølgende beretningen.

3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2020
Kasserer Jan Koed fremlagde regnskabet for 2020, som forinden var uddelt til forsamlingen. Kontingentindtægterne har stabiliseret sig med en lille øgning pga. de nytilkomne medlemmer som nævnt under dagsordenens pkt. 2. Kassereren takkede ligeledes Tseegii for hendes gode indsats med at hverve medlemmer.

Indtægtssiden beløb sig til knap 35.000 kr., som bl.a. dækkede over et projektbidrag fra ngo-projektet i Mongoliet på 5.000 kr. og indtægter fra salget af bogen »Mongoliet – stemmer fra steppen«. Kassereren gennemgik udgifterne punkt for punkt og nævnte bl.a., at posten repræsentation dækkede over en buket i forbindelse med bisættelsen af Ole Kløcker, et af selskabets mest trofaste medlemmer, som afgik ved døden i 2020. Gebyrstigningen på knap 500 kr. fra 2019 til 2020 skyldtes en stigning i gebyrerne til MobilePay.

De sidste midler af Dæhnfeldtfondens legat blev overført til ngo-

23 engagerede medlemmer deltog i årets - af corona - forsinkede generalforsamling.
Foto: Jes Colding

projektet i Mongoliet i foråret 2021. Bulgan Njama supplerede ved at sige, at Dæhnfeldtlegatet var en donation på 300.000 kr. til DMS i 2007 af overlæge Johan L. Dæhnfeldt. Bestyrelsen havde valgt at bruge legatet til uddannelsesstøtte til talentfulde unge mongoler fra fattige familier – igennem årene havde 100 unge fået legatstøtte – og i de seneste år som støtte til unge dygtige studerendes lønnet praktik på DMS' ngo-projekt i Mongoliet. Flere af disse studerende har efter endt praktik fået ansættelse i gode job, bl.a. på mongolsk tv.

Henrik Madsens mindefond, som administreres af bestyrelsen, indeholdt 11.400 kr. Henrik var DMS' formand i årene 2016-2018 og døde uventet, samme dag som selskabet afholdt sin generalforsamling i 2018. Midler fra fonden har været brugt i 2019 til at støtte et besøg i Danmark af en gruppe mongolske mediefolk, som producerede tv-udsendelser om DMS og Danmark til mongolsk tv. Kassereren opfordrede medlemmerne til at sende forslag til bestyrelsen til aktiviteter omhandlende Mongoliet, som fonden måske kunne yde bidrag til.

Kassereren konkluderede, at selskabets økonomi var stabil, men på sigt vil der være brug for flere indtægter. Fra 2023 bortfalder bidraget fra ngo-projektet, og bogsalget vil mangle helt. Der er derfor brug for andre indtægtskilder, som bl.a. vil kunne komme via en øgning af medlemsantallet.

Dirigenten spurgte ud i forsamlingen, om der var ideer til medlemsarrangementer og opfordrede desuden medlemmerne til at sende sådanne til bestyrelsen.

Blandt forslagene fra forsamlingen var et medlemsmøde med medlemmers teenagebørn, som har besøgt Mongoliet, om deres oplevelser i landet. Et andet forslag gik på at tilbyde gymnasier fx workshops om mongolsk musik med tanke på, at mange unge rejser ud i verden efter gymnasiet, og Mongoliet kunne være et oplagt rejsemål.

Dirigenten opfordrede medlemmerne til at stille op for selskabet med tilbud om foredrag m.m. på gymnasier, som var en opgave bestyrelsens medlemmer ikke kunne klare alene.

Selskabets revisor Povl Anker Andersens bemærkede til selskabets regnskab, at det var et flot og overskueligt regnskab, som han kunne godkende. Der var balance mellem indtægter og udgifter, men med lave udgifter, da aktivitetsniveauet p.t. var lavt. Revisoren kommenterede, at selskabet var i en situation, hvor der var et meget lille spænd af midler at lave aktiviteter for, hvorfor det var vigtigt at skaffe nye medlemmer – samt at give de nye (yngre) medlemmer ansvar. Han takkede desuden for den indsats, der var gjort for at skaffe de mange nye medlemmer, som var kommet til.

I forhold til regnskabet for ngo-projektet i Mongoliet nævnte revisoren, at der generelt set fra bevillingshaveren CISU's side er kommet strammere regler for forvaltning og anvendelse af midlerne. Administrationsbidraget til organisationen dækker ikke længere så godt, og det er derfor ikke sandsynligt, at den nuværende årlige overførsel til selskabet på 5.000 kr. kan hæves i sidste del af projektperioden 2021-2022. Han så projektet som en slags eksamen i bæredygtighed: Vil vores partner i Mongoliet kunne stå på egne ben efter 2022? Dette var en svær opgave lige nu, hvor økonomien var trængt, og projektet derfor maksimalt udfordret.

I panelet sad i midten dirigenten Jørgen Ringgaard flankeret af formand Bulgan Njama og kasserer Jan Koed. Foto: Ole Ramsing

Han supplerede med at sige, at den mongolske partnerorganisation heldigvis var dygtig til at bevæge sig og gå nye veje.

Blandt de fremmødte medlemmer var der et spørgsmål til, hvordan medlemstallet og de samlede kontingentindtægter på 27.950 kr. hang sammen, da det samlede beløb ikke stemte i forhold til 175 medlemmer og et kontingent på 200 kr. Kassereren forklarede, at forskellen lå i, at der både er et personligt medlemskontingent på 200 kr., et husstandsmedlemskontingent (to personer på samme adresse) og 600 kr. for firmaer. Et andet medlem spurgte til muligheden for at overveje en forhøjet kontingentsats, hvilket blev udskudt til at blive besvaret under dagsordenens pkt. 4.

Regnskabet blev efterfølgende godkendt.

4. Fastsættelse af kontingent for 2022

Bestyrelsen foreslog et uændret kontingentbeløb på 200 kr. for personlige medlemmer, 300 kr. for husstandsmedlemskab (to personer på samme adresse) og 600 kr. for firmaer.

Forsamlingen diskuterede emnet, og der kom et forslag om at lægge 50 kr. oveni beløbet, dvs. 250 kr. årligt mod de nuværende 200 kr. for et personligt medlemskab. Bestyrelsen nævnte, at det var et dilemma både at ville tiltrække yngre medlemmer, som har færre penge til rådighed, og samtidig hæve kontingentet. Der var et forslag om at fastholde kontingentbeløbet og samtidig opfordre medlemmer til at supplere kontingentet med frivillige bidrag. En kort diskussion udspandt sig om reglerne for, hvornår en organisation er omfattet af reglerne for skattefradrag for bidrag til velgørenhed.

Generalforsamlingen besluttede at fastholde kontingentet, og at medlemmer ved kontingentopkrævningen opfordres til at give et frivilligt tillægskontingent på fx 100 kr. eller mere. Det blev også besluttet, at bestyrelsen senest inden næste generalforsamling skal undersøge, om selskabets vedtægter lever op til reglerne for, at medlemmer kan få skattefradrag for donationer til foreninger, og desuden skal bestyrelsen udarbejde et oplæg til en ny kontingentstruktur, som kan stabilisere selskabets økonomi.

Beslutningen affødte et spørgsmål fra et medlem, som spurgte, om flere medlemmer ikke vil betyde flere udgifter til produktion og distribution af medlemsbladet Ger? Dirigenten konkluderede, at bestyrelsen i sit oplæg til en ny kontingentstrukturer skal medtage dette i sine beregninger.

5. Valg af bestyrelsesmedlemmer

Elisabeth V. Friis (næstformand) var på valg og ønskede ikke at genopstille.

Bettina Gram var på valg og blev genvalgt.

Lars Højer var på valg og blev genvalgt.

Bulgan Njama var på valg og blev genvalgt.

Bestyrelsen foreslog Tsendkhuu (Tseegii) Yadamdorj som nyt medlem, og hun blev valgt.

Der var ikke andre medlemmer, som stillede op til bestyrelsen, som ifølge vedtægterne kan bestå af mindst fem og højest ni medlemmer. Bestyrelsen består efter afstemningen af otte medlemmer. Michael Haslund-Christensen, Chalotte Vad, Anita Garbers og Jan Koed var ikke på valg.

Bestyrelsen konstituerer sig på sit førstkommende møde.

6. Valg af suppleanter

Chuka Ringgaard og Narangerel Davaasuren genopstillede som suppleanter og blev valgt.

7. Valg af revisor
Povl Anker Andersen genopstillede som revisor og blev valgt.

8. Indkomne forslag
Ingen.

9. Eventuelt
Joshua Rahbek Thomsen, søn af Wendy Rahbek Thomsens, orienterede kort om Wendys skoleprojekt i Erdenebulgan. Kort fortalt var der intet nyt, da skolen i Erdenebulgan havde været lukket siden coronanedlukningen i 2020. Den danske lærer, som var tilknyttet projektet i Danmark, havde opsagt sin stilling, hvorfor der søges efter en ny lærer. Skolen i Erdenebulgan startede op med undervisning igen 1. september 2021. Håbet er, projektet kan komme til at fungere igen, så der bl.a. kan komme danske elever på udveksling til Mongoliet. Under nedlukningen har skolen brugt onlineundervisning, hvilket ikke har fungeret godt for alle elever, hvorfor mange er kommet bagud i undervisningen.

Chalotte Vad fortalte kort om mejeriprojektet i Khatgal (se side 11), som har fungeret fint trods coronanedlukninger. Mejeriet havde fået tilført nyt udstyr, og en produktion var i 2021 startet op med en fordoblet produktion siden 2020. Der var kommet 12 nye medlemmer (andelshavere i mejeriet), så målet om 50 medlemmer var p.t. godt halvvejs. Der var planer om at lave en indsamling sammen med *Arkitekter uden Grænser*, som skal bidrage til at betale halvdelen af medlemmernes kontingent på 2.000 kr. Medlemmerne kan bl.a. betale deres kontingentandel i form af mælk.

Under dagsordenens pkt. 3, kassererens fremlægning af det reviderede regnskab for 2020, blev følgende emner nævnt:

Formand Bulgan Njama fortalte om bestyrelsens arbejde i årets løb med tilbagemeldingerne på workshoppen om medlemshvervning, der blev afholdt på sidste års generalforsamling. Blandt anbefalingerne var at indgå partnerskaber med rejseselskaber, herunder at udarbejde informationsmateriale til potentielle og kommende rejsende i Mongoliet og at indgå partnerskaber med andre foreninger. På grund af coronanedlukninger havde det ikke været muligt at indgå sådanne partnerskaber, hvilket bestyrelsen håber at kunne arbejde på i sidste halvdel af 2021.

Bestyrelsen havde desuden diskuteret hvervning af yngre medlemmer, herunder medlemmernes børn, og at selskabet kunne tilbyde foredrag og information til grundskoler og gymnasier.

Desuden havde bestyrelsen talt om at lave en bedre annoncering af medlemsmøder, bl.a. i lokale medier, for at tiltrække flere deltagere. Formanden opfordrede medlemmerne til at melde tilbage til bestyrelsen med ønsker til emner til medlemsmøder.

Michael Haslund-Christensen, medlem af bestyrelsen og honorær konsul for Mongoliet i Danmark, fortalte, at der var kommet nye visumregler til Mongoliet, som betød, at konsulatet ikke længere udstedte visum – og dermed ikke længere var i direkte kontakt med rejsende til Mongoliet. Visum til Mongoliet skal ansøges online på https://evisa.mn. Han nævnte, at bestyrelsen før denne ændring af visumudstedelsen blev indført, som en del af diskussionerne om medlemshvervning af især yngre medlemmer, havde talt om via konsulatet at tilbyde unge rejsende til Mongoliet information om og kontakter til mongoler i Mongoliet som hjælp til deres rejse. Dette var derfor ikke længere en mulighed.

Michael reklamerede for en kommende ny film om Mongoliet, *Veins of the World* (Den gyldne jord). Selskabet planlægger flere arrangementer i forbindelse med visningen af filmen, bl.a. i Aalborg og i København.

Dirigenten takkede derefter forsamlingen for god ro og orden, og formanden sagde tak til dirigenten for god ledelse af generalforsamlingen.

Bettina Gram

Høstfest

Aftenen blev afsluttet med en festlig høstfest med middag, underholdning og dans. Der var traditionen tro hjemmelavede, lækre *buudz* til middagen, som var fremstillet af Tseegii, Eegii og Aagii.

Den musikalske underholdning bød på sang og musik af Zaya Tangad fra Lund i Sverige. Hun sang om bl.a. naturen og spillede på det mongolske strengeinstrument *yatga* (en citar). Tatiana Rahelinirainy fra Madagaskar sang engelske og franske sange akkompagneret af Ole Ramsing på cello, som desuden gav et klassisk nummer af J. S. Bach. Tatiana og Ole havde en halv time til at øve i, så alle var imponerede over deres flotte præstation.

Bulgan Njama havde kreeret en todelt spændende quiz til deltagerne med spørgsmål om hhv. mongolske og danske forhold, og hun havde indkøbt flotte mongolske præmier til deltagere med flest rigtige svar. Ligeledes var der gode præmier til modeshowdeltagere iklædt den mongolske nationale dragt. Der var præmier i kategorierne: den mest smarte eller sjove gangart/bevægelse med dell, den flotteste måde at bære dell på og den flotteste dragt. Aftenen igennem bød på improviserede, smukke sange af de mongolske deltagere, og mange kom hyppigt ud på dansegulvet. BG

Høstfeste

fotograferet a

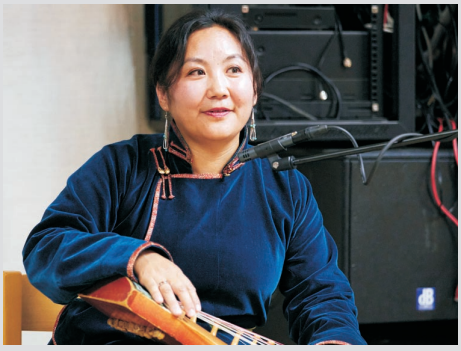

en 2021

f Ole Ramsing

POST B
PP DANMARK
Returneres ved varig adresseændring

DMS nyt

Den gyldne jord

Den prisbelønnede mongolske spillefilm får premiere i Danmark 14. oktober 2021. I den anledning har filmens danske distributør i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab arrangeret en række events, hvor medlemmer og interesserede indbydes til at deltage. Billetter købes hos de enkelte arrangører.

Gloria Biograf & Café

Kom med til premiere-event på den mongolske film, *Den gyldne jord*, i Københavns hyggeligste biograf, *Gloria*, torsdag 14. oktober kl. 19.20.

Før filmen vil Tseegii Yadamdorj fra Dansk Mongolsk Selskab fortælle lidt om sin opvækst i en nomadefamilie i det vestlige Mongoliet, hvor hun udover sin skolegang bl.a. passede familiens dyreflok. Senere flyttede hun til storbyen og tog en uddannelse. Tseegiis oplæg fungerer smukt som introduktion til *Den gyldne jord*.

Efter filmen bliver der serveret et glas vin i biografens café.

Gloria Biograf & Café
Rådhuspladsen 59, Kbh. V
Billetkøb: gloria.dk/program

Nordkraft

Publikum inviteres til et særarrangement med *Den gyldne jord* søndag 10. oktober i *Nordkraft* i Aalborg. Før filmen er der foredrag af Lars Højer, Nationalmuseet, og Bulgan Njama, formand for Dansk Mongolsk Selskab.

Foredraget starter kl. 15 på *Skråen i Nordkraft*, og filmen vises efterfølgende i *Biffen Nordkraft* kl. 16. Samlet pris for film og foredrag 105 kr. (90 kr. for seniorer).

Nordkraft
Kjellerups Torv, Aalborg
Billetkøb:
billet.biffen.eu/billetter/26182/121149?org=168

Øst for Paradis

Der afholdes et event fredag 15. oktober kl. 18.30 med oplæg.

Øst for Paradis
Paradisgade 9C, Aarhus
Billetkøb: www.paradisbio.dk

Om Den gyldne jord

11-årige Amra bor med sin nomadefamilie i en provins midt på den mongolske slette. Mens han og hans klassekammerater drømmer om at deltage i *Mongolia's got talent* - Mongoliets svar på *X-Factor* - trues hans families fredfyldte tilværelse af illegale guldgravere og internationale mineselskaber, som ødelægger jorden omkring dem - den jord, de lever af og med.

Amras far, Erdene, arbejder som mekaniker og sælger den tørrede ost, som Amras mor laver, på det lokale marked. Han er også leder af de sidste nomader, der tør sige fra overfor de magtfulde mineselskaber, og han prøver at overbevise sine naboer om, at de ikke skal tage imod den kompensation, selskaberne tilbyder dem.

Men da Erdene og Amra er ude for et fatalt biluheld, og Amras mor giver efter for presset og planlægger at flytte familien til storbyen, fødes en modstand i Amra, og han tager ikke i skole, men bruger i stedet de mekaniker-tricks, han har lært af sin far, til at tage kampen op mod overmagten og maskinerne.

Filmens instruktør er Byambasuren Davaa, der bl.a. instruerede *Den grædende kamel.*

Kilde: Øst for Paradis

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby